

És només 'rock'n'roll', però...

L'activisme polític dels músics de roc ve de molt lluny. Gairebé des de sempre hi ha hagut profunds lligams entre la música pop i la preocupació socio-política. Els joves no s'han limitat a ballar.

Albert Mas-Griera

els orígens de les relacions entre la música roc i l'activisme polític —entès a grans trets; des de les preocupacions socio-econòmiques en general fins a l'antisegregacionisme, passant per les reivindicacions ecològiques, el pacifisme i el feminisme— cal trobar-los en la vella tradició nord-americana de la *protest song* nascuda després de la II Guerra Mundial i inserida de ple en la *folk music* de l'Amèrica pobra— però amb arrels que s'endinsen en l'època de la gran depressió econòmica dels 30 i, més enllà, en la tradició negra del *blues* i del *gospel* i la blanca-europea de les antigues balades irlandeses i escoceses de bandolers i misèries diverses.

Si hem de trobar un *pare oficial* de l'activisme fet amb una guitarra penjada a l'espatlla, no hi ha dubte possible: Woody Guthrie. Entre d'altres històries, va recórrer els EUA de punta a punta incitant els obrers de les fàbriques dels anys 40 a sindicar-se, i ho va fer no amb arengues sinó amb cançons. El seu «This Land Is Your Land» («Aquesta terra és la teva terra») encara emociona segons on i com es cantava. Però Guthrie (1912-1967) —i els seus fills dels 50 i principis dels 60, Pete Seeger, Joan Baez o Peter, Paul & Mary— no va fer mai roc (o no s'havia inventat, encara, o el trobaven poc seriós). Va haver de ser un fill bastard del folk, nascut Robert Zimmerman però inscrit a la història com a Bob Dylan, qui va explicar el compromís dels joves amb el món social —un compromís ambigu, no sempre clar i sempre

imprevisible— endollant la seva guitarra en un amplificador.

Havia nascut la cançó-protesta elèctrica. L'època acústica de Dylan va ser, però, la més activa políticament (¿qui no es recorda de «The Times They Are A-Changin'», «Blowin' In The Wind» o «Masters of War», himnes de tantes i tantes estones de conspiració social vora els focs de muntanya?), però aquest jueu errant i erràtic no va dei-

Paul Simon, contra l'apartheid.

Bob Geldof, a l'Àfrica.

xar de protestar. I fins va arribar a fer pur activisme, com ara en el tema «George Jackson» (1971), apologia d'un membre de la guerrilla urbana del *black power* mort en una presó. I encara avui, en plena crisi musical i devorat per un misticisme inquietant, ha escrit alguns temes d'interès social, com ara «Slow Train Coming» (1979), i s'ha compromès seriósament i decidida amb la defensa de l'estat d'Israel («Neighbourhood Bully», «El dolent del barri», 1983).

La politització del roc a la «dècada prodigiosa»

A banda de Dylan, els 60 van donar mostres abundants i variades de compromís (només els 80 s'estan aproximant als seus nivells). Els Beatles van ser primers en un munt de coses, i també a retratar lúcidament l'ambigüitat de les postures revolucionàries poc sentides i la mena d'esquizofrènia que naixia de voler lluitar contra el sistema a base d'anar-li fent guanyar milions amb la música roc —una contradicció tan lògica que ja ningú no la discuteix. El «Revo-

lution» de John Lennon (1968) és un crit d'alerta contra la simulació progre, els pòsters del Che —fàcilment intercanviables pels de Samantha Fox— i les xapes de Mao. A més, incloïa els clàssics missatges pacifistes de l'època.

La guerra del Vietnam va posar a prova tota una generació. Els solistes i grups dels EUA més compromesos no la van deixar de banda. «*I-Feel-Like-I'm-Fixin'-To-Die*» («Em sembla que estic a punt de morir»), interpretada pel grup Country and The Fish, és una sàtira cruel sobre els pares orgullosos de tenir fills al Vietnam i ansiosos de rebre'ls dins d'un taüt cobert amb una bandera. Simon & Garfunkel van fer una versió del clàssic nadalenc «*Silent Night*», el 1966, en què el president Johnson feia un discurs patriòtic a la ràdio mentre els reporters parlaven de baixes al front i les veus dolces del duet servien de contrapunt irònic.

Les manifestacions estudiantils contra la guerra van inspirar el cèlebre «*Ohio*» (1970), de Neil Young, amb els quatre morts que va provocar la intervenció de la Guàrdia Nacional a la Universitat de Kent, i la no menys àcida «*For What It's Worth*» (1966), de Buffalo Springfield. El Vietnam ja és història, però tothom sap que el seu record encara belluga a les ànimes nord-americanes, i el tema ha servit perquè Bruce Springsteen ens obsequiés amb una de les cançons més torbadores dels darrers anys: «*Born in The USA*» (1984). Molts despistats —i peixos en la llengua de Shakespeare— hi han volgut veure un manifest pro-Rambo. El títol i la portada del disc poden fer dubtar, però el fet és que el tema és una emotiva reflexió sobre els esperits turmentats per la guerra i la misèria que se'n treu.

Els anys setanta: la fam i la qüestió irlandesa

Els 70 s'obren amb el primer gran festival de músics de roc en favor de causes polític-humanitàries: el concert per Bangla Desh, celebrat al Madison Square Garden de Nova York l'1 d'agost del 1971 i que va recaptar 243.418 dòlars per combatre la fam i la misèria que havia provocat la guerra d'independència de l'ex-Paquistan Oriental. El concert va ser dirigit i protagonitzat per l'ex-beatle George Harrison, i va comptar amb la presència, desinteressada, de Bob Dylan, Eric Clapton, Billy Preston, Leon Russell i Ravi Shankar.

Però la constant del compromís del roc als setanta no serà la fam al món,

sinó un fet europeu més pròxim: la rebel·lió dels catòlics nord-irlandesos. El febrer de 1972, la intervenció de l'exèrcit britànic provoca una massacre batejada per la història amb el nom de «Bloody Sunday». La qüestió irlandesa protagonitza durant uns anys les preocupacions del roc compromès —como ho és de fa uns anys la qüestió africana—. John Lennon —que no només havia estat el beatle més actiu sinó que havia descobert que els seus ancestres eren irlandesos— va publicar un doble LP el 1972, *Some Time In New York City* que podria figurar al Guinness de rècords com l'àlbum de roc políticament més dur de la història. Els temes del disc abraçaven un ventall absolut de problemes: feminisme («*Woman is the Nigger of the World*», «La dona és la negreta del món»), apologia d'activistes detinguts («*John Sinclair*» i «*Angela*», guerrilla urbana blanca i negra respectivament —l'Angela és Angela Davies, és clar), angouxa individual i frustració («*Born in a Prison*», «Nascut en una presó») i, especialment, defensa radical dels drets dels catòlics irlandesos («*Sunday Bloody Sunday*», «Diumenge de sang», i «*The Luck of the Irish*», «La sort dels irlandesos»).

Lennon no va ser l'únic. També el seu ex-company de grup, Paul McCartney, va dir la seva —amb més suavi-

tat— a «*Give Ireland Back To The Irish*» (1972). I el tema ha anat apareixent amb periodicitat fins als nostres dies. Els Fun Boy Three (1982) i els U2 (1983) ofereixen la seva visió imparcial —però igualment dura— a, respectivament, «*The More I See (The Less I Believe)*» («Com més coses veig, menys hi crec») i «*Sunday Bloody Sunday*». I un dels darrers grans festivals de compromís, *Live For Ireland* (1987), ha revifat el tema del merder social i polític d'Irlanda del Nord.

Els setenta també oferiran la irrupció poderosa dels músics jamaicans de *reggae*: Bob Marley, Peter Tosh, el veterà Jimmy Cliff i d'altres. El compromís és consubstancial a aquest tipus de música, i l'antiracisme i el problema negre africà començaran a ser tractats de valent.

La lluita antinuclear —tan de moda als setanta— tindrà el suport del roc (especialment, del nord-americà) en un festival magne celebrat al Madison Square Garden del 19 al 23 de setembre del 1979, amb Bruce Springsteen, James Taylor, Jackson Browne, Crosby, Still i Nash i d'altres habituals més o menys compromesos. El nom del concert serà prou clar: *No Nukes* («Nuclears, no»).

El 1979 també se celebrarà un festival, aquesta vegada patrocinat per la UNICEF i amb finalitats semblants al

Bob Dylan, un músic decididament defensor de l'estat d'Israel.

de Bangla Desh, en suport als refugiats de Cambodja, on els khemer rojos, a part d'haver massacrat una part considerable de població, es dedicaven a matar de fam els que havien sobreviscut. Els concerts per Cambodja van aplegar alguns grups *punk* i va comptar amb la presència carismàtica de veterans com Paul McCartney i The Who.

L'«apartheid» i els drets humans, temes dels vuitanta

Els anys vuitanta han estat els anys del continent negre. El compromís actiu del roc en contra de la fam i la segregació racial és, ara per ara, la qüestió número u. La raó és simple: el nivell d'activisme no cal que sigui radical si es tracta de defensar coses que troba lògiques fins el més idiota. D'altres fronts actius del roc, com ara la defensa dels drets polítics arreu del món i la militància a Amnistia Internacional, han obligat a un compromís més seriós.

La línia política dura de principis dels vuitanta la porta un grup sorgit del caos anarquitxant del *punk*: The Clash. Els grups *punk* tenen un himne: *no future* («cap futur»), però els Clash s'estimen més comprometre's en alguna cosa, i el 1980 dediquen una cançó —i el títol d'un triple LP— als sandinistes. La cançó és «Washington Bullets» («Bales de Washington»), i el disc es diu *Sandinista!!* També el 1980 apareix el que és encara un dels himnes roc més preats contra l'*apartheid* sud-africà: «Biko», de Peter Gabriel, l'ex-cantant de Genesis, juntament amb Sting, un vell afiliat a *Amnesty International*—. La cançó està dedicada a l'activista del CNA Stephen Biko, mort a la presó en les clàssiques circumstàncies *estranyes*. Una pel·lícula de l'any passat, *Cry Freedom*, ha fet que el seu nom fos tan conegut com el de Nelson Mandela.

Mandela és, ben segur, el presoner a qui han estat dedicades més cançons. I en això també s'han animat els músics africans —que ara han agafat volada gràcies al LP de Paul Simon, *Graceland* (1986)—. El grup anglès Manfred Mann ha estat, juntament amb Gabriel, un dels pioners en la defensa dels drets civils dels negres sud-africans. El seu disc *Somewhere in Afrika* (1982) en conté bons exemples, com ara la duríssima *To Bantustan?*, sobre els petits països *independents* que s'inventa el govern blanc per controlar la població negra. Els exemples són interminables. L'11 de juny d'enguany es va celebrar el concert *Mandela's Day* a Londres. Una festa d'aniversari amb

nou hores de roc i molta polèmica. El nom de Mandela va aconseguir fins i tot que la Coca-Cola patrocinés el concert —ah, les eternes contradiccions—, però els conservadors britànics s'oposaven a la retransmissió del concert, acusant-lo de *tendenciós* i de ser un simple pretext per recaptar fons per a organitzacions terroristes. De tota manera, i al costat de noms ja fixos en aquest tipus d'actes —Sting, Peter Gabriel, UB40, Eric Clapton, Simple Minds, Phil Collins—, se'n van apuntar d'altres francament insòlits i considerats apolítics militants, com ara Whitney Houston, Stevie Wonder o George Michael.

Sting, un vell afiliat a Amnesty International.

El segon tema important de la dècada és la fam. Bob Geldof, l'antic solista dels Boomtown Rats, va organitzar un dels esdeveniments de compromís roc més importants de la història: el concert *Live Aid* celebrat simultàniament a Londres i Philadelphia el 13 de juliol del 1985. El precedent era un esforç conjunt d'un seguit de músics per promoure l'ajuda internacional per a la fam a Etiòpia, país massacrat pel desert, la sequera i l'estupidesa dels seus dirigents. Es va publicar un *single* el Nadal del 84 al Regne Unit, «Do They Know It's Christmas?» («¿Ho saben, ells, que és Nadal?») i a principis del 85 un altre de més cèlebre als EUA: «We Are the World» («Nosaltres som el món»), amb tots els noms importants del roc nord-americà —fins i tot Michael Jackson. El concert d'estiu va ser un èxit absolut, i no hi va faltar pràcticament ningú.

Finalment, hi ha un tercer centre

d'interès que, tot i venir de lluny, aplega els esforços més grans ara per ara, després de la qüestió africana. La lluita pels drets humans arreu del món. Breu: Amnistia Internacional. La militància roc en aquesta organització —ja ho hem comentat abans— és antiga, i s'han anat fent concerts periòdicament per recaptar fons, com ara els que porten el nom de *The Secret Policeman's Ball* («El ball secret del policia»), tres fins ara, amb Sting, Peter Gabriel i Bob Geldof com a ànimes motores. El primer es va celebrar a Londres el 1981, i l'últim al març de l'any passat, també a Londres. A banda, alguns dels músics militants de l'or-

ganització s'han aplegat més d'una vegada per fer gires arreu del món, com la del 1986, que duia el nom de «Conspiració de l'esperança» i va protagonitzar el duet etern: Sting i Peter Gabriel.

El compromís del roc amb el món social i polític no sembla destinat a morir. I si les companyies discogràfiques hi veuen un rendiment considerable —i, en alguns casos, ja l'hi han vist— encara creixerà. Els músics que militen en una o altra cosa —fins els més sincers— són conscients que les guitarres canvien costums, modes, vestuari i disseny, però no canvien el món. O més aviat; la política del món. No resolen sequeres ni fan més justos els governants. Però també saben que el seu esforç pot fer que els joves facin alguna cosa més que ballar o escoltar quan punxen un LP, enguany el compact-disc o van a un concert. I, amb raó o sense, amb més o menys ambigüitat, estan convençuts que això és important. □